

Sag C-307/22**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i sag i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

10. maj 2022

Forelæggende ret:

Bundesgerichtshof (Tyskland)

Afgørelse af:

29. marts 2022

Sagsøgte og revisionsappellant:

FT

Sagsøger og revisionsindstævnt:

DW

Hovedsagens genstand

DW's påstand om gratis udlevering af en kopi af de patientdokumenter vedrørende ham, der forefindes hos den sagsøgte tandlæge, FT.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel forelæggelse

Fortolkning af EU-retten, navnlig artikel 15, stk. 3, i forordning (EU) 2016/679; anmodningen fremsættes i henhold til artikel 267 TEUF

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 15, stk. 3, første punktum, sammenholdt med artikel 12, stk. 5, i den generelle forordning om databeskyttelse fortolkes således, at den dataansvarlige (her: den behandlende læge) ikke har pligt til gratis at udlevere en kopi af de personoplysninger om den registrerede (her: patienten), som den dataansvarlige har behandlet, såfremt den registrerede ikke anmoder om udlevering af kopien med henblik på som omhandlet i 63. betragtning til den

generelle forordning om databeskyttelse at forvise sig om og kontrollere, at behandlingen af hans personoplysninger er lovlige, men derimod forfølger et andet formål – der ikke vedrører databeskyttelse men ligeledes er legitimt (her: undersøgelse af, om der kan gøres et lægeansvar gældende)?

2. Såfremt det første spørgsmål skal besvares benægtende:

a) Kan den ret til gratis udlevering af en kopi af de personoplysninger, som den dataansvarlige har behandlet, der følger af artikel 15, stk. 3, første punktum, sammenholdt med artikel 12, stk. 5, i den generelle forordning om databeskyttelse, eventuelt begrænses i henhold til artikel 23, stk. 1, litra i), i den generelle forordning om databeskyttelse gennem en national bestemmelse i en medlemsstat, der blev vedtaget, inden den generelle forordning om databeskyttelse trådte i kraft?

b) Såfremt det andet spørgsmål, litra a) besvares bekræftende: Skal artikel 23, stk. 1, litra i), i den generelle forordning om databeskyttelse fortolkes således, at de deri nævnte rettigheder og frihedsrettigheder for andre også omfatter disses interesse i at fritages fra at afholde udgifter i forbindelse med udlevering af en kopi af oplysningerne i henhold til artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse og bære andre byrder, der opstår i forbindelse med udlevering af kopien?

c) Såfremt det andet spørgsmål, litra b), besvares bekræftende: Kan de rettigheder og forpligtelser, der følger af artikel 15, stk. 3, første punktum, sammenholdt med artikel 12, stk. 5, i den generelle forordning om databeskyttelse, eventuelt begrænses i henhold til artikel 23, stk. 1, litra i), i den generelle forordning om databeskyttelse gennem en national bestemmelse om forholdet mellem læge og patient, hvorefter lægen altid har ret til at få sine udgifter i forbindelse med udlevering af en kopi af personoplysningerne i patientjournalen til patienten godtgjort af denne, uanset de konkrete omstændigheder?

3. Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, og det andet spørgsmål, litra a), b) eller c), besvares benægtende: Omfatter den ret, der følger af artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse, i forholdet mellem læge og patient et krav på udlevering af en kopi af alle de dele af patientjournalen, der indeholder personoplysninger om patienten, eller kun et krav på udlevering af en kopi af selve personoplysningerne om patienten, og kan lægen, der behandler disse oplysninger, i denne forbindelse frit vælge, hvorledes han sammensætter oplysningerne til den berørte patient?

Anførte EU-retlige forskrifter

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv

95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) (herefter »den generelle forordning om databeskyttelse«), artikel 12, stk. 5, artikel 15, stk. 3, første og tredje punktum, artikel 23, stk. 1, navnlig litra i); 63. betragtning til forordningen, navnlig første punktum

Anførte nationale forskrifter

Bürgerliches Gesetzbuch (den tyske borgerlige lovbog, herefter »BGB«)

§ 630f (»Behandlingsdokumentation«)

»(1) Med henblik på dokumentation har den behandlende person pligt til at føre patientjournal i papirform eller elektronisk; patientjournalen skal føres umiddelbart i forlængelse af behandlingen. [...]

(2) Den behandlende person har pligt til at registrere alle de foranstaltninger, der fagligt set er væsentlige for den nuværende og fremtidige behandling, og resultaterne heraf, i patientjournalen, navnlig anamnesen, diagnoser, undersøgelser, undersøgelsesresultater, vurderinger, terapier og virkninger heraf, indgreb og virkninger heraf, underretninger af patienten og dennes samtykke. Lægehenvisninger skal medtages i patientjournalen.

(3) Med forbehold af andre opbevaringsfrister i andre bestemmelser skal den behandlende person opbevare patientjournalen i ti år efter behandlingen.

§ 630g (»Aktindsigt i patientjournalen«)

»(1) Efter anmodning fra patienten skal denne omgående gives fuld indsigt i den patientjournal, der vedrører ham eller hende, medmindre væsentlige terapeutiske forhold eller betydelige rettigheder hos andre parter taler imod dette. [...]

(2) Patienten kan også forlange at få udleveret elektroniske kopier af patientjournalen. Patienten skal godtgøre den behandlende person de afholdte omkostninger.

[...]«

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 DW har nedlagt påstand om, at FT gratis skal udlevere en kopi af samtlige patientdokumenter om ham, der forefindes hos FT. FT, der er etableret i Tyskland, er tandlæge. DW var i behandling hos hende. Efter DW's opfattelse har FT fejlbehandlet ham. FT har gjort gældende, at hun kun er forpligtet til at udlevere en kopi af patientjournalen mod godtgørelse af de afholdte omkostninger.

- 2 Amtsgericht (byretten) gav sagsøgeren medhold i sagen. Landgericht (den regionale appeldomstol) gav ikke FT medhold i hendes appel. Efter Landgerichts opfattelse er den ret, der tilkommer DW i henhold til artikel 15 i den generelle forordning om databeskyttelse, ikke udelukket som følge af, at DW har anmodet om oplysningerne med henblik på at undersøge, om han kan gøre et lægeansvar gældende. I sin revisionsanke for den forelæggende ret har FT fastholdt sin påstand om frifindelse. Udfaldet af revisionsankesagen afhænger af, om appeldomstolen begik en retlig fejl, da den lagde til grund, at søgsmålet – sådan som DW har gjort gældende – er begrundet i henhold til bestemmelserne i den generelle forordning om databeskyttelse. Det afgørende er, hvorledes bestemmelserne i den generelle forordning om databeskyttelse, navnlig forordningens artikel 15, stk. 3, skal fortolkes.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 3 Det skal understreges, at FT i henhold til de nationale forskrifter, dvs. BGB's §§ 630f og 630g BGB, ikke er forpligtet til gratis at udlevere en kopi af de relevante patientdokumenter om DW til denne.
- 4 DW kan dog muligvis have ret til gratis udlevering af patientdokumenterne direkte i henhold til artikel 15, stk. 3, sammenholdt med artikel 12, stk. 5 i den generelle forordning om databeskyttelse. Den generelle forordning om databeskyttelse finder tidsmæssigt og materielt anvendelse i den foreliggende sag. Det fremgår af artikel 15, stk. 3, første og andet punktum, sammenholdt med artikel 12, stk. 5, i den generelle forordning om databeskyttelse, at den dataansvarlige principielt har pligt til at stille en kopi af de personoplysninger, der er genstand for behandlingen, gratis til rådighed.

Det første spørgsmål

- 5 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 15, stk. 3, første punktum, sammenholdt med artikel 12, stk. 5, i den generelle forordning om databeskyttelse, skal fortolkes således, at den dataansvarlige ikke har pligt til gratis at udlevere en kopi af de personoplysninger om den registrerede, som den dataansvarlige har behandlet, såfremt den registreredes anmodning om udlevering af kopien som omhandlet i 63. betragtning til den generelle forordning om databeskyttelse ikke fremsættes med henblik på at forvisse sig om og kontrollere, at behandlingen af hans personoplysninger er lovlig, men derimod forfølger et andet formål – der ikke vedrører databeskyttelse men ligeledes er legitimt (her: undersøgelse af, om der kan gøres et lægeansvar gældende).
- 6 Nogle mener, at et krav om udlevering af oplysninger ikke kan støttes på artikel 15, stk. 3, første punktum, sammenholdt med artikel 12, stk. 5, i den generelle forordning om databeskyttelse, såfremt der forfølges andre end databeskyttelsesretlige formål – hvis altså interessen i at modtage oplysningerne

beror på, at den pågældende derved kan forberede sig på at fremsætte krav om lægeansvar.

- 7 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt en sådan holdning er korrekt. Den registreredes rettigheder og den dataansvarliges forpligtelser i henhold til artikel 15 i den generelle forordning om databeskyttelse skal ganske vist sætte den registrerede i stand til at forvise sig om den databehandling, der har fundet sted, og kontrollere behandlingens lovlighed (jf. også Domstolens dom af 20.12.2017, Nowak, C-434/16, EU:C:2017:994, præmis 57, om artikel 12, litra a), i Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 95/46/EF af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger). I henhold til ordlyden i artikel 15 i den generelle forordning om databeskyttelse er spørgsmålet, om den registrerede handler med ovennævnte beskyttelsesformål for øje, imidlertid ikke afgørende for, om de rettigheder og pligter, der reguleres i forordningen, foreligger, og den pågældende er ikke forpligtet til at begrunde sin anmodning om udlevering af oplysningerne og en kopi af dokumenterne.
- 8 Efter den forelæggende rets opfattelse ville EU-lovgiver principielt overlade det til den registrerede selv at bestemme, om, og af hvilke grunde, denne vil gøre sine rettigheder i henhold til artikel 15 i den generelle forordning om databeskyttelse gældende. Det taler også herfor, at den registrerede ved at modtage oplysningerne og en kopi af dokumenterne i henhold til artikel 15 i den generelle forordning om databeskyttelse ligeledes kan forvise sig om behandlingen og kontrollere dennes lovlighed, hvis den pågældende har krævet oplysningerne fremlagt af andre grunde; i sidste ende kan formålet med bestemmelsen altså opnås uanset hvad der er den registreredes motivation. Efter den forelæggende rets opfattelse er en anmodning om udlevering af en kopi af de behandlede oplysninger derfor – selv hvis anmodningen ikke beror på bestemmelsens beskyttelsesformål – hverken åbenbart grundløs eller overdreven som omhandlet i artikel 12, stk. 5, andet punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse.
- 9 Kravet er heller ikke udtryk for retsmisbrug. I sin dom af 26. februar 2019, N Luxembourg 1 m.fl., (C- 115/16, C- 118/16, C- 119/16 og C- 299/16, EU:C:2019:134, præmis 98, 102, 124) har Domstolen ganske vist konstateret, at det følger af princippet om, at borgerne ikke må kunne påberåbe sig EU-retlige bestemmelser med henblik på at muliggøre svig eller misbrug, at en medlemsstat skal nægte at indrømme fordelene i EU-retlige bestemmelser, såfremt disse ikke er blevet påberåbt med henblik på at gennemføre målene med disse bestemmelser, men med henblik på at drage nytte af en EU-retlig fordel, selv om betingelserne for indrømmelse af denne fordel alene er opfyldt formelt. Der kræves med henblik på at bevise, at der foreligger misbrug, dels et sammenfald af objektive omstændigheder, hvoraf det fremgår, at det formål, som EU-lovgivningen forfølger, ikke er opnået, selv om betingelserne i denne lovgivning formelt er overholdt, dels et subjektivt element, der består i en hensigt om at drage fordel af EU-lovgivningen ved kunstigt at skabe de betingelser, der kræves for at opnå denne fordel. Efter den forelæggende rets opfattelse er disse to betingelser i den

nævnte dom imidlertid ikke allerede opfyldt, fordi DW's krav om udlevering af en kopi af de behandlede oplysninger i henhold til artikel 15, stk. 3, første punktum, ikke beror på bestemmelsens beskyttelsesformål.

- 10 Efter den forelæggende rets opfattelse følger der heller ikke noget andet af Domstolens dom af 17. juli 2014, YS m.fl. (C- 141/12 og C- 372/12, EU:C:2014:2081, præmis 45 f.). Efter den forelæggende rets opfattelse vedrørte nævnte sag fastlæggelse af genstanden for indsigt retten, henset til beskyttelsesformålet bag retten til indsigt, konkret spørgsmålet om, hvorvidt et databeskyttelsesretligt krav på aktindsigt kunne omfatte en juridisk analyse indeholdt i et administrativt dokument til forberedelse af en afgørelse om tildeling af opholdsret. Den foreliggende sag drejer sig derimod om, hvorvidt det kan være relevant for spørgsmålet, om en anmodning er berettiget eller ej, at baggrunden for at fremsætte anmodningen ikke er omfattet af beskyttelsesformålet bag retten til indsigt.

Det andet spørgsmål

- 11 Med det andet spørgsmål litra a), b) og c), ønsker den forelæggende ret oplyst, hvorledes de nationale bestemmelser, hvorefter patienten er forpligtet til at godtgøre omkostningerne i forbindelse med udlevering af oplysningerne, skal fortolkes. Der skal herved foretages en fortolkning af artikel 23, stk. 1, i den generelle forordning om databeskyttelse. I henhold til denne bestemmelse kan medlemsstaternes nationale ret, som den dataansvarlige er underlagt, ved lovgivningsmæssige foranstaltninger bl.a. begrænse rækkevidden af de forpligtelser og rettigheder, der er omhandlet i artikel 12-22, når en sådan begrænsning respekterer det væsentligste indhold af de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder og er en nødvendig og forholdsmæssig foranstaltning af hensyn til et af de mål, der er anført i artikel 23, stk. 1, litra a)-j).
- 12 FT har for så vidt påberåbt sig det i artikel 23, stk. 1, litra i), i den generelle forordning om databeskyttelse nævnte formål om beskyttelse af andres rettigheder og frihedsrettigheder og gjort gældende, at omkostningsreglen i BGB's § 630g, stk. 2, andet punktum, er en nødvendig og forholdsmæssig foranstaltning til beskyttelse af den behandlende (tand)læges berettigede interesser.

Det andet spørgsmål, litra a)

- 13 Med dette spørgsmål ønskes det afklaret, om nationale retsfor skrifter, der – som her BGB's § 630g – blev vedtaget inden den generelle forordning om databeskyttelse trådte i kraft, ligeledes skal bedømmes på grundlag af de nævnte bestemmelser i den generelle forordning om databeskyttelse.

Det andet spørgsmål, litra b)

- 14 Såfremt det andet spørgsmål, litra a) besvares bekræftende, og BGB's § 630g altså bl.a. skal bedømmes på grundlag af artikel 23, stk. 1, i den generelle forordning

om databeskyttelse, skal der konkret foretages en fortolkning af artikel 23, stk. 1, litra i).

- 15 Omkostningsreglen i BGB's § 630g tager hensyn til de økonomiske interesser hos den behandlende person og har – ifølge FT – også til formål at undgå, at patienter kræver patientdokumenter udleveret uden at have nogen grund til det. Spørgsmålet er derfor, om artikel 23, stk. 1, litra i), i den generelle forordning om databeskyttelse skal fortolkes således, at de heri nævnte rettigheder og frihedsrettigheder hos andre også omfatter disses interesse i at fritages fra at afholde udgifter i forbindelse med udlevering af en kopi af oplysningerne i henhold til artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse og bære andre byrder, der opstår i forbindelse med udlevering af den pågældende kopi.
- 16 Det er imidlertid omtvistet, om udtrykket andres rettigheder og frihedsrettigheder som omhandlet i artikel 23, stk. 1, litra i), i den generelle forordning om databeskyttelse også kan omfatte økonomiske interesser.

Det andet spørgsmål, litra c)

- 17 Hvis BGB's § 630g, stk. 2, andet punktum, anses for en lovlig begrænsning af de forpligtelser, som den behandlende person har over for patienten som følge af artikel 15, stk. 3, første punktum, sammenholdt med artikel 12, stk. 5, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse, medfører dette, at patienten altid skal bære den behandlende persons omkostninger i forbindelse med den kopi af personoplysningerne, som den behandlende person skal udlevere i henhold til artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse, også for så vidt angår den første kopi, uanset de konkrete omstændigheder, altså navnlig uanset hvor store omkostninger, der faktisk er forbundet med udlevering af kopien.
- 18 Dette fører til det andet spørgsmål, litra c), om, hvorvidt en sådan områdeundtagelse – her: forholdet mellem den behandlende person og patienten for så vidt angår udlevering af patientdokumenter – kan være en nødvendig og forholdsmæssig foranstaltning som omhandlet i artikel 23, stk. 1, litra i), i den generelle forordning om databeskyttelse. Den forelæggende ret ønsker navnlig afklaret, om den begrænsning af den registreredes rettigheder, der er opstillet i BGB's § 630g BGB, holder sig inden for rammerne af den skønsbeføjelse, der er tildelt den nationale lovgiver gennem artikel 23, stk. 1, i den generelle forordning om databeskyttelse.
- 19 Efter den forelæggende rets opfattelse medfører kravet om, at en foranstaltning skal være nødvendig og forholdsmæssig, at en begrænsning i henhold til artikel 23, stk. 1, i den generelle forordning om databeskyttelse principielt skal give mulighed for at tage hensyn til de konkrete omstændigheder.

- 20 Dette er imidlertid ikke tilfældet for så vidt angår BGB's § 630g, stk. 2, andet punktum. Denne bestemmelse indeholder en hel områdeundtagelse (for så vidt angår udlevering af behandlingsdokumenter). Efter den forelæggende rets opfattelse kan denne regel ikke begrundes med, at den behandlende person bærer en særlig byrde. Det skal påpeges, at EU-lovgiver også havde den dataansvarliges økonomiske interesser for øje: Det kan kun kræves, at der gratis stilles en enkelt kopi til rådighed. I henhold til artikel 15, stk. 3, andet punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse, kan der for yderligere kopier, som den registrerede anmoder om, opkræves et rimeligt gebyr baseret på de administrative omkostninger.

Det tredje spørgsmål

- 21 Med sit søgsmål har DW nedlagt påstand om udlevering af samtlige patientdokumenter, der vedrører ham, altså en kopi af hans »patientjournal« både som omhandlet i BGB's § 630f og artikel 3, litra m), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/24/EU af 9. marts 2011 om patientrettigheder i forbindelse med grænseoverskridende sundhedsydelser.
- 22 Det foreliggende søgsmål kan kun være omfattet af artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse, for så vidt patientjournalen indeholder personoplysninger om sagsøgeren.
- 23 Indholdet og rækkevidden af forpligtelsen til at udlevere en kopi af de personoplysninger, der er genstand for behandling, som omhandlet i artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse, er omtvistet og allerede genstand for en verserende anmodning om præjudiciel afgørelse fra den østrigske Bundesverwaltungsgericht (forbundsdomstol i forvaltningsretlige sager) (forelæggelseskendelse af 9. august 2021, sag C-487/21). Denne tvist bliver afgørende for løsningen af den foreliggende sag, såfremt DW's krav ikke allerede skal afvises ud fra de synspunkter, der er omhandlet i det første og det andet præjudicielle spørgsmål.
- 24 En opfattelse er, at artikel 15, stk. 3, i den generelle forordning om databeskyttelse ganske vist giver ret til udlevering af personoplysningerne i henhold til artikel 15, stk. 1, i den generelle forordning om databeskyttelse, men principielt ikke til udlevering af kopier af bestemte dokumenter eller samtlige behandlede dataelementer. Det formål med retten til indsigt, der nævnes i 63. betragtning, første punktum, til forordningen, nemlig at give den registrerede mulighed for at forvise sig om og kontrollere, at behandlingen af vedkommendes personoplysninger er lovlig, kan muligvis endog nemmere opfyldes gennem en – i så fald struktureret – sammenfatning af de behandlede personoplysninger end gennem udlevering af en kopi af samtlige, herunder eventuelt også overflødige, dataelementer. Den dataansvarliges forpligtelse i henhold til artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse kan ikke gå så vidt, at der skal udleveres en kopi af ethvert dokument, der indeholder en personrelateret information – f.eks. den registreredes navn. Denne holdning kan

også støttes på Domstolens dom af 17. juli 2014, YS m.fl. (C- 141/12 og C- 372/12, EU:C:2014:2081, Rn. 45, 59 f.).

- 25 En anden opfattelse er, at den dataansvarlige i henhold til artikel 15, stk. 3, første punktum, i den generelle forordning om databeskyttelse principielt er forpligtet til at udlevere en kopi af samtlige behandlede personoplysninger, således som disse foreligger hos den dataansvarlige, til den registrerede. I så fald skal der udleveres en kopi af samtlige patientdokumenter til patienten, for så vidt disse indeholder dennes personoplysninger. Det er ikke tilstrækkeligt at udlevere et sammendrag af oplysningerne.
- 26 Denne holdning støttes på, at den registreredes ret til en kopi er en selvstændig ret set i forhold til retten til indsigt i henhold til artikel 15, stk. 1, i den generelle forordning om databeskyttelse, og derfor systematisk set ikke er begrænset til at angå det nødvendige indhold af adgangen til oplysningerne i henhold til denne bestemmelse. De formål om gennemsigtighed og kontrol af behandlingens lovlighed, der nævnes i 63. betragtning til forordningen, kan ikke opnås på samme måde ved blot at udlevere et sammendrag eller en oversigt over de personoplysninger, der har været genstand for behandling. Domstolens dom af 17. juli 2014 YS m.fl. (C- 141/12 og C- 372/12, EU:C:2014:2081) vedrørende fortolkning af artikel 12, litra a), i direktiv 95/46 kan ikke påberåbes, da denne bestemmelse netop ikke indeholdt nogen ret til udlevering af en kopi.

ARBEJDSDOMSTOLEN